

Paggawa ng Habilin

Ang booklet na ito ay para sa mga taga-Alberta na pinag-iisipang gumawa o baguhin ang isang Habilin (Will). Ang isang Habilin ay nagpapahintulot sa iyong ipasa ang iyong mga ari-arian sa iyong mga mahal sa buhay ayon sa iyong mga kagustuhan. Kapag namatay ka na walang Habilin, madalas na mas magastos ito, komplikado at ubos-oras para maayos ang iyong mga ari-arian. Ang booklet na ito ay nagbibigay ng pangkalahatang impormasyon lamang, hindi ligal na payo. Kung kailangan mo ng mas detalyadong tulong o payo, tignan ang dulo ng booklet na ito para sa mga mapagkukunan.

HINDI ka dapat umasa sa booklet na ito para sa ligal na payo. Nagbibigay lamang ito ng pangkalahatang impormasyon tungkol sa batas ng Alberta. **2020**

PAGTATANGGI

Ang mga nilalaman ng booklet na ito ay ibinibigay bilang pangkalahatang impormasyon lamang. Hindi ito ligal na payo. Kung mayroon kang ligal na problema, dapat kang kumunsulta sa isang abogado.

Ang mga nilalaman ng booklet na ito ay tama sa panahon ng paggawa. Isaisip na maaaring nagkaroon na ng kasunod na mga pagbabago na ginagawang luma na ang impormasyon sa panahon na binabasa mo ito. Ang Legal Resource Centre of Alberta Ltd. ay hindi magiging responsable para sa anumang kawalan na dulot ng pagtitiwala sa o aksyon na ginawa (o hindi ginawa) bilang resulta ng impormasyong ito.

PAGKILALA

Nais naming pasalamatang ang Alberta Law Foundation at ang Department of Justice Canada para sa pagbibigay ng pondo sa pagpapatakbo, na ginagawang posible ang mga paglalathala na gaya nito.

Photo Credit: iStock 000034163880

© Legal Resource Centre of Alberta Ltd., Edmonton, Alberta • Huling Binago 2020

Tumatakbo bilang: Centre for Public Legal Education Alberta

Ang Legal Resource Center of Alberta Ltd, na tumatakbo bilang Center for Public Legal Education Alberta, ay isang organisasyong walang kita na ang misyon ay tulungan ang mga tao na maunawaan ang batas dahil nakakaapekto ito sa kanilang pang-araw-araw na buhay. Bumubuo kami ng mga simpleng wika na booklet, mga presentasyon, at iba pang mga materyales sa pag-aaral upang matulungan ang mga tao na makilala at tumugon sa kanilang mga ligal na karapatan at responsibilidad. Mayroon kaming iba't-ibang mga programa, at nagbibigay ng ligal na impormasyon at mga sanggunian sa maraming mga ligal na paksa. Para sa karagdagang impormasyon, mangyaring bumisita sa www.cplea.ca.

#800, 10050 112 Street
Edmonton, Alberta T5K 2J1

Phone 780.451.8764

Fax 780.451.2341

Email info@cplea.ca

Web www.cplea.ca

www.cplea.ca

Talaan ng Nilalaman

Ano ang Habilin?	4
Ano ang Estatel?	5
Pagkamatay na walang Habilin	6
Paggawa ng Habilin	7
Kakayahan ng Pag-iisip	8
Pagpangalan ng Personal na Kinatawan	8
Mga Saksi sa Habilin	9
Mga Bagay na Dapat Isaalang-alang	10
<i>Mga Pag-aayos ng Libing</i>	12
<i>Tagapag-alaga Sa Mga Menor De Edad na Bata</i>	12
<i>Mga Obligasyon sa mga Miyembro ng Pamilya</i>	12
Saan Itatago ang iyong Habilin	13
Pagsusuri ng Habilin	14
Pagbago sa Habilin	15
Pangangasiwa sa Estate	16
Paghamon sa Isang Habilin	17
Glossary	18
Mga Mapagkukunan	21

Ano ang Habilin?

Benepisyaryo – Ng isang **estate**, isang tao (indibidwal o organisasyon) na magmamana ng lahat o bahagi ng estate ng namatay na tao.

specific gift – Ari-arian na sinabi sa isang Habilin na ibibigay sa isang pinangalanang tao.

Ng isang estate – Ang natitirang bahagi ng isang estate matapos na maibigay ang tiyak na mga regalo.

Trust – Ang trust ay isang paraan ng paghawak sa ari-arian. Ang isang indibidwal o isang kumpanya, na tinawag na trustee, ay may hawak at namamahala sa ari-arian para sa kapakinabangan ng ibang tao o mga tao, na tinatawag na mga beneficiary.

Ang **Habilin** ay isang ligal na pahayag sa kung paano mo nais na ipamigay ang iyong ari-arian pagkatapos ng iyong pagkamatay. Ang ari-arian na ipinamahagi kasunod ng iyong mga tagubilin sa isang Habilin ay tinatawag na **estate**. Kapag gumawa ka ng isang Habilin, ikaw ang **Testator**. Ang taong itatalaga mo sa pagsasagawa ng mga kagustuhan sa iyong Habilin ay tinatawag na iyong **Personal na Kinatawan (Personal Representative)**.

Ang Habilin ay walang bisa hangga't di ka namamatay.

Maaari mong ipamigay ang iyong ari-arian ayon sa nais mo kapag buhay ka pa. Kung sinabi ng iyong Habilin na ang isang tao ay makakuha ng ilang mga pag-aari at hindi mo na pag-aari ang ari-arian na iyon kapag namatay ka, ang taong iyon ay hindi makukuha ang regalong iyon.

Sa Alberta, at sa bawat lalawigan sa Canada, ang isang Habilin ay dapat na nakasulat. Ang iba pang mga kinakailangan ay naiiba depende sa uri ng Habilin.

May tatlong uri ng mga Habilin:

1. Ang **pormal na Habilin (formal Will)** ay nilagdaan ng Testator at dalawang saksi, nang magkakasama. Ang pormal na Habilin formal ay kailangan na naka-typewritten sa kabuuan o naka-print (hindi sulat kamay).
2. Ang mga sulat kamay na Habilin, na tinatawag na **holograph na Habilin (holograph Will)**, ay ligal sa Alberta ngunit hindi sa lahat ng mga lalawigan o teritoryo sa Canada. Sa Alberta, ang holograph na Habilin ay dapat na nasa sulat kamay ng Testator, dapat na nilagdaan ng Testator, at hindi nasasaksihan. Ang mga ganitong uri ng Habilin ay maaaring gawin sa isang emerhensya, ngunit mahalaga na malinaw na ipahayag ng mga ito kung ano ang iyong hangarin.

3. Mga Habilin na sinulat ng Testator habang siya ay nasa aktibong serbisyo ng Canadian Forces (dagat, lupa o himpapawid) ay tinatawag na **pang-militar na Habilin (military will)**. Ang mga pang-militar na Habilin ay nilagdaan ng Testator ngunit hindi nasasaksihan.

Sa karaniwan, ang isang Habilin ay may ilang mga seksyon:

- pagkansela (pagbawi) ng anumang nakaraan na Habilin;
- pagtalaga ng isang Personal na Kinatawan at mga kahalili;
- pagpangalan sa mga benepisyaryo ng tiyak na mga regalo (gift);
- pagpangalan sa mga benepisyaryo ng residue ng iyong estate;
- Pagpili ng isang tagapag-alaga o paglikha ng mga trust para sa mga menor de edad na bata (kung naaangkop); at
- anumang iba pang mga detalye na nais mo.

Magandang ideya para sa lahat na magkaroon ng isang Habilin. Maaari tayong kunin ng sakit o aksidente anumang oras. Ang Isang Habilin ang tanging paraan upang makontrol kung sino ang makakakuha ng anuman kapag ikaw ay namatay.

Ano ang estate?

Ang iyong estate ay ang mga ari-arian na pag-aari mo sa oras ng iyong pagkamatay, kabilang ang lupain at mga kagamitan. Ang iyong estate ay ipapamahagi ayon sa mga tagubilin sa iyong Habilin.

Ang ari-arian sa iyong estate ay unang gagamitin upang magbayad ng mga utang at buwis, at pagkatapos ay ipapamahagi ito alinsunod sa mga tagubilin sa iyong Habilin.

Ang ilang mga pag-aari ay hindi bahagi ng iyong estate dahil hindi ito dumadaloy sa iyong Habilin. Ang mga sumusunod na uri ng pag-aari ay hindi bahagi ng iyong estate:

- Ari-arian kung saan ang mga nakarehistrong may-ari ay inilarawan bilang **joint tenants** o magkasamang nangungupahan. Kasama sa mga ganitong uri ng pag-aari ang lupa, bahay o account sa bangko.
- Mga ari-arian na kung saan ay nagtalaga ka ng isang **benepisyaryo (beneficiary)** maliban sa iyong estate. Kasama sa mga ganitong uri ng pag-aari ang mga account sa pamumuhunan, patakaran sa seguro o mga plano sa pensiyon.

Grant of Administration

– Isang utos ng hukuman na nagtatalaga ng isang Administrador ng isang intestate estate at kinukumpirma na ang estate ay maaaring maipamahagi sa mga taong magmamana ng ari-arian sa kawalan ng testamento.

Administrator – Isang taong binigyan ng awtoridad ng hukuman sa isang pagkakaloob ng pangangasiwa upang pamahalaan at pangasiwaan ang ari-arian ng isang “interstate”.

Asawa – Isang tao kung saan ang isang tao ay ligal na ikinasal.

Adult Interdependent Partner – Isang tao kung kanino mayroon kang isang adult interdependent relationship.

Adult Interdependent Relationship – Isang termino na natatangi sa Alberta para sa mga relasyon sa labas ng kasal at pinamamahalaan ng *Adult Interdependent Relationships Act* ng Alberta.

Pagkamatay na walang Habilin

Kung namatay ka nang walang Habilin, sinasabing namatay ka bilang **interstate**.

Dalawang agarang problema ang lilitaw:

1. walang sinumang itinalaga upang harapin ang iyong estate; at
2. walang pormal na nakasulat na rekord ng nais mong gawin sa iyong estate.

May dalawang batas sa Alberta na humaharap sa mga problemang ito.

Una, itinatakda ng *Estate Administration Act* kung sino ang maaaring mag-aplay sa hukuman para sa isang **grant of administration** para sa iyong estate. Ang taong ito ay tinatawag na **Administrator**. Ang batas ay naglalatag ng listahan ng mga tao na maaaring mag-aplay. Walang sinumang may awtoridad na manghimasok sa iyong estate hanggang magkaroon sila ng pahintulot mula sa hukuman.

Kapag ang isang Administrator ay naatasan ng hukuman, ang *Wills and Succession Act* ng Alberta ay magtatakda kung sino ang maaaring magmana ng iyong estate. Dapat munang bayaran ng Administrator ang iyong mga utang gamit ang mga ari-arian sa estate. Anumang mga ari-arian ang matira, kung mayroon man, ay karaniwang ibinebenta at ang natanggap na pera ay ibinibigay sa mga benepisyaryo.

Ipinapalagay ng batas na iiwan mo ang iyong estate sa iyong pamilya kung gumawa ka ng Habilin.

Para sa karagdagang impormasyon tungkol sa kung sino ang magmamana sa isang interstate na estate, tignan ang handout ng CPLEA na tinatawag na

“Beneficiaries: Kapag Namatay Ang Isang Tao sa Alberta Na Walang Habilin”

Paggawa ng Habilin

Sa Alberta, ang sinumang may sapat na gulang (edad 18 pataas) na may kakayahan sa pag-iisip ay maaaring gumawa ng isang Habilin.

Ang isang taong wala pang 18 taong gulang ay maaaring gumawa ng isang Habilin kung sila ay:

- may **asawa** o **adult interdependent partner**; o
- ay miyembro na nasa aktibong serbisyo ng Canadian Forces (dagat, lupa o himpapawid); o
- may pahintulot ng Hukuman.

Ang paggawa ng isang Habilin ay opsyonal at kusang-loob.

May tatlong mga paraan upang gumawa ng Habilin:

1. panatilihin ang isang abogado upang gumawa ng isang Habilin para sa iyo;
2. bumili at kumpletuhin ang isang do-it-yourself Will kit; o,
3. sumulat ng buong Habilin sa iyong sulat kamay (isang holograph na Habilin).

May mga pakinabang sa pagkakaroon ng abogado para ihanda ang iyong Habilin. Ang isang abogado ay maraming kadalubhasaan upang matulungan kang harapin ang mga bagay tulad ng mga kahihinatnan sa buwis, mga internasyonal na isyu, mga trust, paggawa ng angkop na pag-aayos para sa mga batang anak, at marami pang mga isyu.

Partikular na mahalaga na kumunsulta sa isang abogado kapag gumawa ng isang Habilin kung ikaw ay:

- may malaki o kumplikadong estate (halimbawa: mga pag-aari sa negosyo, mga anak na nakatira sa labas ng Canada, at mga anak na may mga espesyal na pangangailangan);
- hiwalay o magdidiborsyo;
- may blended family;
- nakatatanda o may sakit, dahil ang iyong kakayahan sa pag-iisip ay maaaring itanong ng iba;
- pakiramdam na ikaw ay pinipilit o naapektuhan ng iba;
- iniisip ang pagpapakasal; o
- nagsisimula o nagtatapos ng isang adult interdependent relationship.

Ang iyong Habilin ay naglalaman ng iyong mga tagubilin tungkol sa nais mong gawin sa iyong mga pag-aari pagkatapos mong mamatay. Ang wika ay dapat maging malinaw at simple upang walang malito tungkol sa ibig mong sabihin.

Kakayahan ng Pag-iisip

Ang pagkakaroon ng kakayahan sa pag-iisip (mnsan ay finatawag ding “testamentary capacity”) upang gumawa ng Habilin ay nangangahulugang ikaw ay:

- alam na gumagawa ka ng isang Habilin at nauunawaan kung ano ang Habilin;
- Alam kung anong mga ari-arian ang pag-aari mo; at
- ay may kamalayan sa mga tao na karaniwang sinusustentuhan mo.

Dapat ay mayroon kang kapasidad ng patotoo sa oras na gumawa ka ng isang Habilin. Kung ikaw ay nawalan ng kakayahan sa pag-iisip matapos kang gumawa ng isang Habilin, ang iyong Habilin ay may bisa pa rin.

Pagpangalan ng Personal na Kinatawan

Ang Iyong Personal na Kinatawan:

- ay maaaring maging sinumang may sapat na gulang na may kakayahan sa pag-iisip o isang korporasyon (tulad ng isang trust company); o
- ay maaaring maging isang benepisyaryo na pinangalanan sa iyong Habilin; o
- ay maaaring maging isang abogado, ngunit dapat mong suriin upang matiyak na ang tao ay handang kumilos bago mo sila pangalanan.

Ang Iyong Personal na Kinatawan ay dapat ding magkaroon ng kaalaman tungkol sa mga gawain sa negosyo at maging isang taong mabubuhay ng mas matagal sa iyo.

Bago mo pangalanan ang isang Personal na Kinatawan, tiyakin na sila ay:

- mapagkakatiwalaan at maaasahan;
- susundin ang iyong mga tagubilin;
- may oras at abilidad na isagawa ang maraming tungkulin ng isang Personal na Kinatawan; at
- nais gawin ang trabaho.

Ang iyong Personal na Kinatawan ay hindi kailangang nakatira sa Alberta. Subalit, kung pipiliin mo ang isang taong hindi nakatira sa Alberta, ang taong iyon ay maaaring kailanganin na mag-post ng isang bond sa hukuman bago sila makitungo sa iyong estate. Gayundin, maaaring mayroong mga babayarang buwis para sa iyong estate kung ang iyong Personal na Kinatawan ay nakatira sa labas ng Canada. Dapat kang kumunsulta sa isang abogado kung nais mong pangalanan ang isang tao na nakatira sa labas ng Alberta.

Maaari kang magtalaga ng higit sa isang Personal na Kinatawan upang kumilos nang magkasama. Kung mayroong dalawa o higit pang mga Personal na Kinatawan, dapat silang kumilos nang nagkakaisa maliban kung ang iyong Habilin ay nagsasabi ng salungat o kung salungat ang utos ng hukuman. Kapag nagtalaga ka ng higit sa isang Personal na Kinatawan, tiyaking na kaya nilang magtulungan. Dapat mong talakayin ang iyong mga kagustuhan sa kanilang dalawa. Pinakamabuting gawin ito kasama sila. Kapag ang isang Personal na Kinatawan ay namatay, ang isa pa ay maaaring kumilos nang magisa.

Mahalaga rin na pangalanan ang hindi bababa sa isang kahaliling (back-up) Personal na Kinatawan kung sakaling ang iyong unang pinili ay hindi magagawa ang trabaho. Kung papangalanan mo ang ilang mga kahalili, maging malinaw tungkol sa kung anong pagkakasunud-sunod mo sila nais kumilos.

Mga Saksi sa Habilin

Ang pormal na Habilin ay dapat nilagdaan ng dalawang saksi.

Ang isang saksi ay dapat na:

- maging 18 taong gulang o higit pa;
- hindi isang benepisyaryo sa ilalim ng Habilin (kung hindi, ang anumang regalo para sa taong iyon sa Habilin ay maaaring mawalan ng bisa); at
- hindi asawa o adult interdependent partner ng isang tao na isang benepisyaryo sa ilalim ng Habilin (kung hindi, ang anumang regalo para sa taong iyon sa Habilin ay maaaring mawalan ng bisa)

Ang Personal na Kinatawan ay maaaring maging saksi basta't hindi rin sila isang benepisyaryo.

Hindi kailangang basahin ng mga saksi ang iyong Habilin. Ang kailangan lang nilang gawin ay makita kang nilalagdaan ang iyong Habilin, at pagkatapos ay pareho silang lalagda sa Habilin sa harap mo.

Ang mga saksi ay dapat kumilos nang may magandang kalooban at dapat tumanggi na masaksihan ang Habilin kung mayroon silang dahilan upang pagdudahan ang iyong kakayahan sa pag-iisip.

Mga bagay na Dapat Isaalang-alang

Bago Gumawa ng Habilin

Bago ka gumawa ng habilin, dapat kang:

- gumawa ng listahan ng lahat ng pag-aari na mayroon ka;
- magpasya kung kanino mo nais ibigay ang pag-aari na ito kapag namatay ka;
- isipin kung mayroong anumang pag-aari na maaaring dumaloy nang direkta sa isang benepisyaryo (hal. hindi dumaan sa iyong estate sa ilalim ng iyong Habilin, tulad ng pag-aari na nasa joint tenancy o pag-aari kung saan maaari kang magtalaga ng isang benepisyaryo);
- gumawa ng listahan ng mga utang mo;
- magpasya kung sino ang iyong imumungkahi bilang tagapag-alaga para sa iyong menor de edad na mga anak;
- isaisip ang iyong potensyal na mga obligasyong ligal sa sinumang asawa o dating asawa, adult interdependent partner o dating adult interdependent partner, mga anak, apo, at mga apo sa tuhod;
- isaalang-alang ang anumang mga espesyal na regalo na nais mong gawin;
- pumili ng isang tao na kikilos bilang Personal na Kinatawan; at
- tasahin ang mga dinamikong pamilya at gawin ang iyong mga desisyon nang naaayon.

Siguraduhin na ikaw ay malinaw hangga't maaari sa iyong paglalarawan ng iyong mga kagustuhan. Kung may kalituhan, maaaring humingi ang iyong Personal na Kinatawan ng direksyon sa hukuman, at maaaring maging magastos ang mga ligal na paglilitis.

Mga Uri ng Ari-arian

Sa iyong Habilin, maaari kang makitungo sa lahat ng uri ng pag-aari: lupain, mga pag-aari, pera, pamumuhunan, personal na gamit, pag-aari sa negosyo, atbp. Subalit tandaan, na ang ilang mga uri ng pag-aari ay hindi dumadaloy sa iyong estate at kung gayon ay hindi makikitungo sa iyong Habilin.

Kung hindi ka sigurado kung nagmamay-ari ka ng ari-arian na joint tenants o tenants in common, suriin ang sertipiko ng titulo (para sa real estate) o mga pahayag sa bank account.

► **Ang mga RRSP, RRIF, TFSA, iba pang mga account sa pamumuhunan, plano sa pensiyon at mga polisiya sa seguro.**

Karaniwan na ang mga uri ng pag-aari na ito ay hindi bahagi ng estate dahil maaari mong pangalanan ang isang benepisyaryo sa account o plano. Halimbawa, kapag nagsimula ka ng isang RRSP, ang form ay karaniwang hihilingin sa iyo na pangalanan ang isang benepisyaryo. Kung naglilista ka ng isa o higit pang mga tao doon, ang mga taong iyon ang magmamana ng pera sa account kapag namatay ka. Ang mga benepisyaryong iyon ay kailangang magsumite ng patunay na patay ka na sa institusyon o tagapangasiwa ng plano bago sila mabayaran.

Kung pinili mong huwag pangalanan ang isang benepisyaryo o pinili mong pangalanan ang iyong estate bilang benepisyaryo, kung gayon ang mga pera ay dadaloy sa iyong estate at ibabahagi alinsunod sa mga tagubilin sa iyong Habilin. Kung hindi ka nag-iwan ng mga tukoy na tagubilin sa iyong habilin tungkol sa kung ano ang nais mong mangyari sa perang ito, kung gayon ay magiging bahagi ito ng residue ng iyong estate.

► **Mga ari-arian na pag-aari nang magkasama.**

Maaari kang magkaroon ng pag-aari kasama ang ibang tao, tulad ng lupa, bahay, o mga account sa bangko.

Kung pag-aari mo ang ari-arian na ito kasama ang ibang mga tao bilang **joint tenants**, nangangahulugan ito na ang lahat ng mga nagmamay-ari ay nagmamay-ari ng ari-arian at ang ari-arian ay ipinapasa sa mga natirang may-ari kapag namatay ang isang may-ari. Halimbawa, kung ikaw at ang iyong asawa ay nakalista sa titulo bilang joint owners ng iyong bahay, kung gayon ang iyong asawa ang magiging nag-iisang may-ari ng bahay kung namatay ka. Maaari kang maging nag-iisang may-ari kung naunang namatay ang iyong asawa.

Ang eksepsyon sa panuntunang ito ay kung ang joint tenants ay mamatay nang halos magkasabay at imposible na sabihin kung sino ang naunang namatay. Kapag nangyari ito, ang joint tenancy ay ituturing na tenancy in common.

Kung nagmamay-ari ka ng ari-arian bilang **tenants in common**, nangangahulugan ito na ang bawat may-ari ay nagmamay-ari ng isang bahagi ng pag-aari. Ang mga pagbabahagi ng bawat may-ari ay hindi kailangang maging pantay. Halimbawa, kung ikaw at ang iyong kasosyo ay nagmamay-ari ng tig-limampung porsyento ng isang sakahang bukirin, nangangahulugan ito na ikaw at ang iyong kasosyo ay nagdedesisyon lamang para sa kalahati na pagmamay-ari ninyo.

Ang pag-aari na pagmamay-ari mo bilang mga tenant in common sa ibang tao ay dumadaloy sa iyong estate. Kung hindi ka nag-iwan ng mga tukoy na tagubilin sa iyong habilin para sa ari-ariang ito, kung gayon ay magiging bahagi ito ng residue ng iyong estate. Maaaring ang iyong mga benepisyaryo ay magiging mga may-ari din kasama ang iba pang mga tenants in common. O baka bilhin ng ibang mga may-ari ang iyong bahagi at ang perang matatanggap ng estate ay ibabahagi sa isang tiyak na paraan.

Mga Pag-aayos ng Libing

Maaari mong tukuyin ang mga tagubilin sa libing sa iyong Habilin, ngunit hindi ito magandang ideya dahil ang Habilin ay maaaring hindi matagpuan o mabasa hanggang sa matapos na ang libing. Dapat mong paunang pagsabihan ang taong pinaka-malamang na mag-aayos ng iyong libing kung ano ang mga kahilingan mo o mag-iwan ng hiwalay na nakasulat na mga tagubilin.

Tagapag-Alaga Sa Mga Menor De Edad Na Bata

Kung ikaw ay isang **tagapag-alaga** ng isang menor de edad na bata, maaari mong pangalanan ang isang tao na mag-aalaga sa iyong anak kung ikaw ay mamatay. Ang taong ito ay maaaring maging iyong Personal na Kinatawan o ibang tao.

Mga Obligasyon sa mga Miyembro ng Pamilya

Sa pangkalahatan, malaya mong ibigay ang iyong pag-aari sa sinumang nais mo. Ang *Wills and Succession Act* ng Alberta ay naglalagay ng ilang mga limitasyon sa kalayaang iyon.

Kung hindi ka sapat na naglaan para sa mga miyembro ng iyong pamilya sa iyong Habilin, ay pinapayagan ng Batas na mag-aplay ang mga miyembro ng pamilya para sa suporta mula sa iyong estate. Nangangahulugan ito na ang bahagi ng iyong ari-arian ay maaaring mapunta sa pagsuporta sa mga miyembro ng iyong pamilya at anuman ang maiwan ay ibabahagi ayon sa una mong ninais.

Kung nagbabayad ka ng suporta sa asawa o anak, ang mga obligasyong iyon ay hindi mamamatay kasama mo. Kung hindi ka nakagawa ng sapat na probisyon para sa pagpapanatili at suporta ng mga dependant sa iyong Habilin, kung gayon ay kukunin ang pera mula sa iyong estate upang matupad ang mga obligasyong ito.

Ang mga **miyembro ng pamilya** ay tinukoy sa Batas bilang:

- ang iyong asawa o adult interdependent partner;
- ang iyong anak na wala pang 18 taong gulang nang namatay ka, kabilang ang anak na nasa sinapupunan at kalaunan ay ipinanganak nang buhay;
- ang iyong anak na 18 taong gulang o mas matanda nang namatay ka at na hindi kayang suportahan ang kanilang sarili dahil sa kapansanan sa kaisipan o pisikal;

- ang iyong anak na 18 taong gulang ngunit wala pang 22 taong gulang nang namatay ka at hindi kayang suportahan ang kanilang sarili dahil sila ay isang full-time na estudyante;
- ang iyong apo o apo sa tuhod na wala pang 18 taong gulang nang namatay ka at kung kanino ka nakatayo bilang kahalili ng isang magulang.

Isasaalang-alang ng isang hukom ang lahat ng mga kalagayan ng isang kaso bago magpasya kung magbibigay ng suporta sa miyembro ng pamilya, kabilang ang:

- ang kalikasan at haba ng relasyon sa pagitan mo at ng kapamilya;
- ang edad at kalusugan ng miyembro ng pamilya;
- ang kapasidad ng miyembro ng pamilya na mag-ambag para sa kanilang sariling suporta (gaya ng pagtatrabaho);
- ang iyong ligal na obligasyon upang suportahan ang mga miyembro ng pamilya;
- ang laki ng iyong estate at iba pang pag-aari na maaaring matanggap ng miyembro ng pamilya (hal. kung ang miyembro ng pamilya ay isang itinalagang benepisyaryo para sa isang account sa pamumuhunan, patakaran sa seguro o plano sa pensyon o kung ang miyembro ng pamilya ay isang joint tenant kasama ka sa pag-aari);
- ang sitwasyon sa pananalapi ng miyembro ng pamilya;
- ang iyong mga dahilan sa hindi pagbibigay sa miyembro ng pamilya sa Habilin. Nakakatulong kung ang mga kadahilanan ay nakasulat at nilagdaan mo, o kung kasama ito sa Habilin.

Saan Itatago ang iyong Habilin

Maraming mga tao ang pinipiling ilagay ang kanilang Habilin sa isang ligtas at naa-akses na lugar na alam ng kanilang Personal na Kinatawan. Maaaring ito ay isang safety deposit box o isang gabinete sa iyong bahay. Ang iba ay pinipili na iwanan ito sa isang pinagkakatiwalaang ikatlong partido gaya ng kanilang abogado.

Guardian – Ng isang **bata**, ang taong may ligal na responsibilidad na alagaan at pinansyal na suportahan ang bata, at ang awtoridad na gawin ang lahat ng mga pagpapasya para sa batang iyon. Maliban kung may ibang inutos ang hukuman, ang mga magulang ng bata ay ang kanilang mga tagapag-alaga.

Pagsusuri ng Habilin

Pagsusuri ng iyong Habilin:

- di bababa sa isang beses sa isang taon;
- tuwing may mga mahahalagang pagbabago sa iyong pakikipag-ugnayan sa iba;
- kung ang sinuman sa iyong mga kapamilya, o ibang malapit sa iyo, ay naghiwalay, nag-asawa o namatay;
- kung namatay ang iyong Personal na Kinatawan o sinabi na hindi na nila kaya o hindi na sila pumapayag na kumilos para sa iyo; o
- kung may mga makabuluhang pagbabago sa iyong kalusugan.

Matapos mong suriin ang iyong Habilin, maaari kang magpasya kung kailangan itong baguhin.

► Diborsyo o Paghihiwalay

Kung nakipag-diborsiyo ka o huminto sa adult interdependent relationship pagkatapos ng Pebrero 1, 2012, may bisa pa rin ang iyong Habilin at hindi apektado ng iyong pagbabago sa relasyon.

Subalit, ang ilang mga bahagi ng iyong Habilin ay maaaring wala nang bisa:

- kung nag-iwan ka ng regalo sa iyong Habilin sa iyong dating asawa o dating adult interdependent partner, ang regalong iyon ay babawiin (kakanselahin) maliban kung partikular na inilaan mo para sa taong iyon na makuha pa rin ang regalo kahit na naghiwalay na kayo;
- kung pinangalanan mo ang iyong dating asawa o dating adult interdependent partner bilang iyong Personal na Kinatawan, ang pagtalagang iyon ay binabawi (kakanselahin), na nangangahulugang hindi na maaaring kumilos ang taong iyon. Kung pinangalanan mo ang mga kahaliling Personal na Kinatawan, kung gayon ang mga taong iyon ay maaaring kumilos. Kung hindi mo pa pinangalanan ang iba pang mga Personal na Kinatawan, ang iyong Habilin ay may bisa pa ngunit ang isang tao ay kailangang mag-aplay sa hukuman para sa awtoridad na mangasiwa sa iyong estate.

Pagbago sa Habilin

May dalawang paraan upang mabago ang iyong Habilin:

1. Maaari kang sumulat ng isang hiwalay na dokumento na binabago lamang ang bahagi ng iyong Habilin. Ito ay tinatawag na **codicil**.

Kailangan mong lagdaan at masaksihan ang iyong codicil sa parehong paraan gaya ng iyong Habilin. Ang mga pambungad na salita ng codicil ay karaniwang tumutukoy na ang Habilin na ito ay nagbago. Dapat nitong sabihin na, bukod sa mga pagbabagong ito, kinukumpirma mo ang mga termino ng iyong orihinal na Habilin.

2. Maaari kang gumawa ng bagong Habilin Maaaring maging mahusay na gawin ito kung nais mong gumawa ng mga malaking pagbabago o kung nakagawa ka na ng maraming mga codicil.

Ang unang talata ng isang bagong Habilin ay karaniwang nagsasabi: “Binabawi ko ang lahat ng mga habilin at testamento ng anumang kalikasan at uri na ginawa ko.” Ang pinakabagong Habilin, na maayos na naisakatuparan, ay ang gagamitin pagkatapos ng iyong pagkamatay.

Hindi mo dapat baguhin ang iyong Habilin sa pamamagitan ng pagmamarka o pag-ekis sa mga salita.

Ang anumang mga sulat-kamay na pagbabago na ginawa pagkatapos mong unang lagdaan ang Habilin ay walang bisa. Sa halip, dapat kang gumawa ng isang codicil o isang bagong Habilin kung nais mong gumawa ng mga pagbabago.

Codicil – Isang dokumento na ginagawa mo pagkatapos mong baguhin ang iyong Habilin na nagbabago ng ilan sa mga bagay na nilalaman nito.

Pangangasiwa sa Estate

Grant of Probate – Isang utos ng hukuman na kinukumpirma na may bisa ang isang Habilin at kinukumpirma ang pagtatalaga ng mga Personal na Kinatawan na pinangalanan sa habilin.

Ang Iyong Personal na Kinatawan ay may pananagutan sa pangangasiwa ng iyong estate pagkatapos mong mamatay.

Inilalatag ng *Estate Administration Act* ang apat na pangunahing tungkulin ng Personal na Kinatawan:

- pagkilala sa mga ari-arian at mga utang ng estate;
- pangangasiwa at pamamahala ng estate;
- pagbabayad ng mga utang ng estate; at
- pamamahagi at accounting para sa pangangasiwa ng estate.

Ang Iyong Personal na Kinatawan:

- dapat magbigay ng abiso sa mga benepisyaryo at miyembro ng pamilya ayon sa hinihiling ng Batas;
- ay pinamamahalaan ng mga probisyon ng *Trustee Act* ng Alberta. Ang batas na ito ay naglalagay ng ilang mga paghihigpit sa kanilang mga pagkilos;
- maaaring mag-aplay sa hukuman para sa isang **grant of probate** upang pangasiwaan ang iyong estate.

Para sa karagdagang impormasyon tungkol sa mga responsibilidad ng isang Personal na Kinatawan at kung paano mangangasiwa ng isang estate, tignan ang booklet ng CPLEA na tinatawag na

“Being a Personal Representative”

Para sa karagdagang impormasyon sa pagkuha ng isang grant of probate, tingnan ang booklet ng CPLEA na tinatawag na “**Guide to Getting a Grant of Probate or Administration in Alberta**”

Paghamon sa Isang Habilin

Kasama sa mga karaniwang hamon sa isang Habilin ang mga paghahabol na:

- ang Testator ay naimpluwensyahan o napilitang sumulat ng isang Habilin;
- ang Testator ay walang kakayahan sa kaisipan na sumulat ng isang Habilin;
- ang Testator ay hindi nagbigay ng sapat na pagpapanatili at suporta para sa mga miyembro ng pamilya;
- ang Habilin ay walang bisa dahil hindi ito wastong naisakatuparan.

Tanging ang hukuman lamang ang may pangwakas na pasya kung may bisa ba ang isang Habilin.

Kung ikaw ay First Nations at karaniwang naninirahan sa reserba, iba ang batas para sa mga habilin at kung paano pangangasiwaan ang iyong estate kapag namatay ka. Ang *Indian Act* at ang *Indian Estates Regulations* ang nalalapat sa iyo.

Para sa karagdagang impormasyon, makipag-ugnayan sa

Bearpaw Education

780.428.0187 o www.bearpaweducation.ca o

Indigenous and Northern Affairs Canada

<https://www.aadnc-aandc.gc.ca/eng/1100100032357/1100100032361>

Glossary

Administrator

Isang taong binigyan ng awtoridad ng hukuman sa isang pagkakaloob ng pangangasiwa upang pamahalaan at pangasiwaan ang ari-arian ng isang “interstate”.

adult interdependent partner

Isang tao kung kanino mayroon kang isang adult interdependent relationship.

adult interdependent relationship

Isang termino na natatangi sa Alberta para sa mga relasyon sa labas ng kasal at pinamamahalaan ng *Adult Interdependent Relationships Act* ng Alberta.

Isang itong “relasyon ng pagtutulungan” sa pagitan ng dalawang tao na:

- nagsasama nang tatlong taon o higit pa; o
- nagsasama at may anak na, sa pamamagitan ng panganganak o pag-ampon; o
- lumagda sa isang adult interdependent partner agreement.

Ang isang “relasyon ng pagtutulungan” ay umiiral kung saan ang dalawang tao ay:

- magkatuwang sa buhay ng isa't-isa; at
- emosyonal na nakatuon sa isa't-isa; at
- gumana bilang isang pang-ekonomiya at pang-tahanang yunit.

Asawa

Isang tao kung saan ang isang tao ay ligal na ikinasal.

Mga Asset

Ang mga pag-aari mo. Maaaring kasama sa Mga Asset (ari-arian) ang mga bagay gaya ng pera, lupa, pamumuhunan at personal na pag-aari gaya ng alahas at kasangkapan.

Benepisyaryo

Ng isang **estate**, isang tao (indibidwal o organisasyon) na magmamana ng lahat o bahagi ng estate ng namatay na tao.

Ng isang **trust**, isang tao (indibidwal o organisasyon) na tatanggap ng benepisyo mula sa isang trust.

Codicil

Isang dokumento na ginagawa mo pagkatapos mong baguhin ang iyong Habilin na nagbabago ng ilan sa mga bagay na nilalaman nito.

Debts

Ang mga utang mo. Maaari rin itong tawaging liabilities at maaaring kasama ang mga balanse sa credit card, mga loan, mortgage at buwis.

Estate

Ang lahat ng Ari-arian na pag-aari mo sa panahon ng iyong pagkamatay. Pag-aari na pagmamay-ari mo bilang joint tenant kasama ang ibang tao o kung saan nakapagtalaga ka na ng benipisyaryo ay hindi magiging bahagi ng iyong estate.

Grant of administration

Isang utos ng hukuman na nagtatalaga ng isang Administrador ng isang intestate estate at kinukumpirma na ang estate ay maaaring maipamahagi sa mga taong magmamana ng ari-arian sa kawalan ng testamento.

Grant of probate

isang utos ng hukuman na kinukumpirma na may bisa ang isang Habilin at kinukumpirma ang pagtatalaga ng mga Personal na Kinatawan na pinangalanan sa habilin.

Guardian

Ng isang **bata**, ang taong may ligal na responsibilidad na alagaan at pinansyal na suportahan ang bata, at ang awtoridad na gawin ang lahat ng mga pagpapasya para sa batang iyon. Maliban kung may ibang inutos ang hukuman, ang mga magulang ng bata ay ang kanilang mga tagapag-alaga.

Habilin

Isang ligal na pahayag sa kung paano nais ng isang tao na ipamigay ang kanyang ari-arian pagkatapos niyang mamatay.

Intestate

Isang tao na namatay nang walang habilin.

Kkakayahan ng pag-iisip

Ang kakayahang maunawaan ang impormasyon na may kaugnayan sa paggawa ng isang pagpapasya at ang kakayahang pahalagahan ang makatwirang nakikinita na mga kahihinatnan ng pasya.

Personal na Kinatawan

Ang taong pinangalanan sa isang Habilidad na responsable sa pamamahala ng estate ng testator at para sa pagsasagawa ng mga tagubilin sa Habilidad.

residue (ng isang estate)

Ang natitirang bahagi ng isang estate matapos na maibigay ang tiyak na mga regalo.

specific gift

Ari-arian na sinabi sa isang Habilidad na ibibigay sa isang pinangalanang tao.

Testator

Isang taong gumagawa ng isang Habilidad.

Mga Mapagkukunan

Mga Batas

Alberta Queen's Printer

Para sa libreng kopyang elektroniko o print ng mga Batas o Regulasyon

Website: www.qp.alberta.ca

Mga Serbisyo ng Pamahalaan at Hukuman

Pamahalaan ng Alberta

www.alberta.ca

Mga Hukuman ng Alberta

www.albertacourts.ca

Alberta Supports

Tumulong sa pag-akses ng higit sa 30 na mga programa at 120 na mga serbisyong pang-komunidad.

Toll-free: 1.877.644.9992

Office of the Public Guardian and Trustee

Mga serbisyo at suporta para sa mga nangangailangang taga-Alberta at sa kanilang mga pamilya.

Toll-free: 310.0000 pagkatapos 780.422.1868

www.alberta.ca/office-public-guardian-trustee.aspx

Mga Serbisyon ng Ligal

Law Society of Alberta Lawyer Referral Service

Magbibigay ng pangalan ng tatlong abogado. Ang bawat abogado ay magbibigay ng 30 minuto na libreng konsultasyon.

Toll-free: 1.800.661.1095

<https://www.lawsociety.ab.ca/public/lawyer-referral/>

Legal Aid Alberta

Toll-free: 1.866.845.3425

www.legalaid.ab.ca

Edmonton Community Legal Clinic (ECLC)

Ligal na klinika sa Edmonton. Tumawag para sa mga oras at pagiging karapat-dapat.

780.702.1725

www.eccl.ca

Calgary Legal Guidance (CLG)

Ligal na klinika sa Calgary. Tumawag para sa mga oras at pagiging karapat-dapat.

403.234.9266

<http://clg.ab.ca>

Community Legal Clinic – Central Alberta

Ligal na klinika sa Central Alberta.

Tumawag para sa mga oras at pagiging karapat-dapat.

Central Alberta: 403.314.9129

Fort McMurray: 587.674.2282

Lloydminster: 587.789.0727

Medicine Hat: 403.712.1021

www.communitylegalclinic.net

Grande Prairie Legal Guidance

Ligal na klinika sa Grande Prairie. Tumawag para sa mga oras at pagiging karapat-dapat.

780.882.0036

www.gplg.ca

Lethbridge Legal Guidance

Ligal na klinika sa Lethbridge. Tumawag para sa mga oras at pagiging karapat-dapat.

403.380.6338

<http://www.lethbridgelegalguidance.ca/>

Dial-A-Law

Naka-rekord na ligal na impormasyon na magagamit nang 24 oras bawat araw, 7 na araw bawat linggo.

Toll-free: 1.800.332.1091

<http://clg.ab.ca/programs-services/dial-a-law/>

Mga Mapagkukunan ng Mga Nakatatanda

Older Adult Knowledge Network

Ligal na impormasyon sa mga batas ng Canada para sa mga may edad.

www.oaknet.ca

Seniors Association of Greater Edmonton (SAGE)

780.423.5510

www.MySage.ca

Kerby Centre (Calgary)

403.265.0661

<https://www.kerbycentre.com/>

Golden Circle Senior Resource Centre (Calgary)

403.343.6074

www.goldencircle.ca

Paggawa ng Habilin

Ang booklet ng ito ay isa sa maraming mga paglalathala na ginawa ng Centre for Public Legal Education Alberta. Ang lahat ng mga paglalathala ay makikita at maaaring i-download nang libre sa pamamagitan ng pagbisita sa www.cplea.ca/publications o sa www.cplea.ca/store

Kasama sa iba pang mga paglalathala na may kaugnayan sa paksang ito na maaaring magustuhan mo ay:

- Paggawa ng Habilin
- Paggawa ng Personal na Direktibo
- Paggawa ng Matibay na Kapangyarihan ng Abogado
- Ang Pagiging Ahente
- Ang Pagiging Personal na Kinatawan
- Ang Pagiging Abogado sa Ilalim ng Matibay na Kapangyarihan ng Abogado
- Mga Pangkalahatang Kapangyarihan ng Abogado
- Batas sa Pangangalaga ng Nakatatanda at Pagiging Katiwala
- Mga Lolo't Lola at Ang Iyong Mga Apo
- Pang-aabuso sa Nakatatanda

Espesyal na pasasalamat sa **Alberta Law Foundation** at sa **Department of Justice Canada** para sa pagbibigay ng pondo sa pagpapatakbo, na ginagawang posible ang mga paglalathala na gaya nito.

Alberta **LAW**
FOUNDATION

Department of Justice
Canada

Ministère de la Justice
Canada

Centre for
Public
cplea
Legal Education
Alberta

Phone 780.451.8764
Fax 780.451.2341
Email info@cplea.ca
Web www.cplea.ca

HINDI ka dapat umasa sa booklet na ito para sa ligal na payo. Nagbibigay lamang ito ng pangkalahatang impormasyon tungkol sa batas ng Alberta. **2020**